

FREİBURG OKULU ÇERÇEVESİNDE EUCKEN VE HAYEK EUCKEN AND HAYEK IN THE CONTEXT OF FREIBURG SCHOOL

Yrd. Doç. Dr. Hülya DERYA*¹

ÖZ

Bu makalede, Eucken'in ve Hayek'in iktisadi düşünceleri, Freiburg İktisat Okulu, düşüncesi bağlamında değerlendirilmektedir. Hayek, bu makalede üç döneme ayrılmıştır. Hayek I: konjunktür teorisyeni, Hayek II: Ordoliberal düzen teorisyeni/sosyo-filozof, Hayek III: evrimsel sosyo-filozof. Bu çalışmada, Hayek'in görüşlerinin evrim geçirerek orta yaş döneminde Freiburg İktisat Okulunun görüşlerine ne kadar yaklaştığı incelenmiştir. Literatürde Freiburg İktisat Okulunun kurucusu olan Walter Eucken ile Hayek'in iktisadi düzen, rekabet, konjunktür ve sosyal adalet çerçevesinde karşılaştırılması yapılmıştır. Bu kapsamda çalışmada, orta yaş dönemindeki Hayek'in, Eucken'den daha Ordo-liberal olduğu gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda makalenin Hayek ve Walter Eucken'in iktisadi düşüncesinin incelenmesini sağlayacak teorik bir zemin oluşturduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Düzen, Rekabet, Devlet, Eucken, Hayek.

Jel Kodu: B, N.

ABSTRACT

In this study, the economic thoughts of Walter Eucken and Hayek are assessed in the context of the economic perspective of Freiburg Economics School. Hayek is separated to 3 sections in this research. Hayek I: conjuncture theorist, Hayek 2: Ordoliberal system theorist/ socio-philosopher, Hayek 3: evolutionary socio-philosopher. In this study, Hayek's thoughts that has been evolving and getting close to the Freiburg Economics School's discipline are investigated. In the literature, Hayek is compared to Walter Eucken, the founder of the Freiburg Economics School in the context of economic system, competition, conjuncture and social justice. Within this context, it is aimed to show that Hayek in his midlife was more ordo-liberal than Eucken was. Accordingly, this study is a form of theoretical ground which provide a deep investigation of economic perspectives of Hayek and Walter Eucken.

Keywords: Order, Competition, State, Eucken, Hayek.

Jel Codes: B, N.

1. GİRİŞ

Almanya'da iki dünya savaşı arasında Alman Tarihçi Okula karşı ortaya çıkan Freiburg Okulu Eucken temsilciliğinde kurulmuştur. Almanya'nın yeniden tesisi için, Nazi plan ekonomisi ve kapitalizm arasında bir orta yol oluşturmaya çalışmıştır. Eucken'e göre Smith'in "Görünmez El"inin kurumsallaşmaya ihtiyacı vardır. Rekabet düzeni burada hukuki düzenlemelerle birlikte çerçeve düzeni çizmektedir. Eucken da devlet hakem olarak kural ve normları belirlemekte ancak piyasa sürecine müdahale edememektedir.

* Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölümü, hulya_derya@kilis.edu.tr

Hayek, Avusturya Okulunun dördüncü kuşak temsilcisidir. Hayek'in eserlerini üç bölüme ayırarak incelenebilir. Hayek I konjonktür teorisyeni, Hayek II ordoliberal düzen teorisyeni-sosyo filozof, Hayek III evrimsel sosyo filozof olarak değerlendirilebilir. Bu ayrımında 1930 lu yıllarda Hayek II tıpkı Eucken gibi kural ve normlara bağlı devleti savunmuştur. Freiburg Okulunun görüşlerine yakın görüşler ileri sürmüştür. Her ne kadar Hayek Avusturya Okulunda, Eucken'de ikinci kuşak Alman Tarihçi Okulunda yetişmişse de özellikle orta yaş dönemindeki Hayek ile yaşlılık dönemindeki Eucken arasında derin benzerlikler göze çarpmaktadır.

Çalışmanın amacı, Hayek'in Avusturya Okulunun dördüncü kuşak temsilcisi olmasına rağmen orta yaş döneminde Freiburg Okulunun görüşleri ile benzer görüşler ileri sürdüğüne açıklık getirmektir. Bu doğrultuda Hayek 'in Freiburg Okulu mensubu olarak değerlendirilebileceği ifade edilebilir. Araştırmalarımız doğrultusunda bu durumun belirlenmesi daha önce söz konusu değildir. Bu yönüyle çalışmamız literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Eucken ve Hayek'te iktisadi düzenin işlerliği açıklanacaktır. İkinci bölümde Eucken ve Hayek'in rekabet politikasına ilişkin düşüncelerine yer verilecektir. Ardından kur politikası hakkındaki görüşleri değerlendirilecektir. Son bölümde ise sosyal politik tasavvurlarının karşılaştırılması yapılacaktır.

2. EUCKEN VE HAYEK'TE İKTİSADİ DÜZEN

Eucken'ın ekonomik düzen kavramı, ekonomik birimlerin karar alanları ve faaliyetlerinin uzun dönemde yerleşmiş çevresel koşullarını belirleyen kural ve normlar bütünüdür. Ekonomide; kıt kaynakların etkin kullanılması, arz talep dengesizliğin aşılması, üretim faktör gelirlerindeki adaletsizliğin mümkün olduğunca giderilmesi için düzene ihtiyaç vardır. Eucken'in eserlerindeki önemli kavramlardan birisi düzen (ordo) çerçevesidir. Bu kavram ile yasal kurumsal düzenin genel çerçevesi ifade edilmektedir. Bu kavram yerine zaman zaman ekonomik anayasa kavramı da kullanılmaktadır (Eucken, 1952: 372). Eucken'in düzen düşüncesinin temelini bağımsız bir düzen süreci oluşturmaktadır. Bu düzeni sürecinin temelinde ise toplumun düzene olan ihtiyacı başat rol oynamaktadır. Eucken'in oluşturulmuş düzen ve kendiliğinden oluşmuş düzen ayrımına giderek, oluşturulmuş düzeni benimsemektedir.

Toplumsal düzenin bir yönünü iktisadi düzen oluşturmaktadır. Bu düzen kendiliğinden oluşmamaktadır. Temel ilke, düzenin kural ve kurumlarının devlet tarafından oluşturulması, kurumsallaştırılması ve düzenlenmesi gerekliliğidir.

İktisadi düzen mutlaka kural ve kurumlara dayalı olmalıdır. Bu çerçeve düzenin işlerlik kabiliyetine haiz ve insan fitratına uygun düzenlemesi esastır. Ayrıca bu düzen, kişiye kendisinin sorumlu olacağı bir hayatı sunmalıdır (Eucken, 1940: 89). Eucken bu doğrultuda söz konusu çerçeve düzeninin ekonomik gelişime destek sağlaması gerektiğini vurgulamıştır. Ekonomik ve toplumsal politikalar, düzenleyici politik kararların neticesinde oluşturulmalı ve bu politikalar tarihsel süreçle tezat oluşturmamalıdır (Eucken, 1990:374). Eucken'in ekonomik ve toplumsal politika merkezinin temelinde, iktisadi birimlerin özgürlüğünün ekonomik ve politik uygulamalar tarafından tehdit edildiği sorunu yer almaktadır (Blümle Gerold, Goldschmidt Nils, 2003:1).

Eucken'a göre özgürlük olgusu, fonksiyon kabiliyetine sahip ve insan onuruna uygun bir düzenin içerisinde çözümlenmelidir. Bu "çerçeve düzen" hem iktisadi gelişime hem de insan özgürlüğüne hizmet edebilecek niteliklere sahip olmalıdır. Ayrıca egemenliğin ve ayrıcalığın

her türlü formuna da bariyer oluşturmamalıdır. Bu doğrultuda Eucken'ın düzen kavramıyla tam olarak neyi ifade ettiği önem kazanmaktadır. Onun için düzen hem günlük iktisadi sürecin işlediği ve somut gerçekliğe bürünmüş formların bütünü hem de eşyanın tabiatına ve insan fitratına uygun düzenlemelerin yapılması anlamlarını taşımaktadır (Eucken, 1990: 52).

Eucken bireysel sorumluluk kavramını, özgürlük kavramının arka yüzü olarak tanımlamaktadır. Eucken'a göre özgürlük, insanın kendi tercihini hedeflediği amaçlar doğrultusunda yaşaması ve bireysel sorumluluğu üstlendiği biryaşamı ifade etmektedir (Lange von Kulesa, Renner A, 1998: 97). Buna göre Eucken'in amacı, bireysel özgürlük ile düzen arasında bir bağlantı oluşturmaktır. Eucken için bu noktada özgürlük ve düzen bir tezat oluşturmamakla birlikte, birbirlerine bağlıdır. Eucken'e göre bireysel özgürlük sadece bir sistem içerisinde sağlanabilmektedir. Bu sistem piyasa ekonomisine dayalı rekabetçi düzen tarafından oluşmaktadır.

Hayek'in, sosyo-felsefesinde bilgi türleri arasında dışsal (formel, bilimsel) ve içsel (gayri resmi, bölgesel) bilgi arasında bir ayrıma gidilebilmekle birlikte (Streit/Wohlgemuth, 1997:7),düşüncelerinin odağında dışsal bilgi yer almaktadır. Hayek'in eserlerini üç bölüme ayırarak incelemek mümkündür. Hayek I: Konjonktür teorisyeni; Hayek II:Ordoliberal düzen teorisyeni/sosyo-filozof; Hayek III: evrimsel sosyo-filozof (Hutchinson, 1979: 210-219). Hayek konjonktür teorisinde, görelî fiyatların belirleyiciliğine dikkat çekmektedir. Görelî fiyatlar sistemi, her üç aşama için temel oluşturduğu görölmektedir (Hayek, 1935, Hayek, 1994: 79-80).

Hayek için bilgi sahibi olma, fiyatların oluşumu üzerinde etkilidir. Bu büyük ölçüde kurallar üzerinden gerçekleşmektedir (Hayek, 1963: 37-40; Hayek, 1945: 519; Hayek, 1962: 11). Hayek'in sosyofelsefesi tıpkı Eucken'de olduğu gibi oldukça karşılıklı bağımlılığa dayanan bir düşünce yapısıdır. Burada farklı sosyal düzenler birbiriyle ilintilidir. Hayek bu noktada yasama ve özgürlük arasında bir ayrıma gitmektedir. Hayek de Eucken'e benzer şekilde oluşmuş ve oluşturulmuş düzenler arasında fark gözetmektedir.

Hayek'e göre, oluşturulmuş düzenlerde kontrol olanakları çok daha yüksektir (Hayek, 1962: 12; Hayek, 1973/83: 36-39). Devletin rolü konusunda belirgin bir dönüşüm (Hayek II → Hayek III) görölmektedir.1930'lu yıllardan kalma yazılarında, devletin piyasayı çevrelemesi gerektiğini belirtmiş ve Eucken'e benzer şekilde, pozitif bir iktisadi düzen politikası için devlete düzenleyici bir rol biçmiştir (Hayek I).² Mont Pelerin Topluluğu'nun kuruluş toplantısında, doğrudan sanki Eucken'in rekabet düzenini devralmış gibi konuşmuştur. Birkaç ay sonra ise, yine Freiburg Okulu'na yakın cümleler sarf etmiştir (Hayek II). Evrimci Hayek III aşamasındaysa, böyle bir ordoliberal pozisyona rastlanmamaktadır. Burada rekabet düzeninin yerine özgürlükçü kendiliğinden düzen ön plana çıkmıştır. Bireyler bilinç dışı düzene uymaktadır ve Hayek bu durumu davranış düzeni olarak adlandırmaktadır (Hayek, 1944: 24; Vanberg, 2003:10; Hayek, 1947: 110-112). Hayek'in geçirdiği bu düşünsel değişimler, bir kırılmadan ziyade dönüşüm olarak görölmektedir. Kültürel evrim sürecinde devlete gözlem fonksiyonu biçilir; ancak bunun yerine çerçeveleme rolü büyük ölçüde kısıtlanmaktadır. Hayek bu noktada "bahçıvan olarak devlet" tanımlamasını kullanmıştır. Bu kavram, "hakem olan kural koyan devlet ile kural koymayan devlet ve bunun yerine kültürel evrimle dönüşüm" anlayışı arasında bir bağlaç niteliğindedir. Buna göre devlet tüm toplumsal gelişimi kontrol etmemeli, ama bir bahçıvan gibi aşılmalıdır (Hayek, 1947: 170).

Hayek de "güç" ve "bilgi" kavramının, özgürlük kavramıyla yakından ilintili olduğu ifade edilebilir. Eucken için güç, tam olarak özgürlüğün zıddıdır. Hayek'te ise bilgi kavramı, aynı

² Burada pozitif politika tam rekabetin oluşturulması anlamına gelmektedir.

zamanda özgürlüğün temelini oluşturmaktadır. Ancak özgür ekonomiler ve toplumlar bireysel bilgidен optimal bir biçimde faydalanabilmektedirler.³

Diğer yandan, güç bir nevi asimetrik bilgi gibi dağıtılmıştır. Bu doğrultuda Eucken’ci rekabet düzeni, Hayek’çi ideal bilgi bölüşümlü spontane düzeni içermektedir ve bu görüş en azından kategorik olarak reddedilmemektedir. Sınırlandırılmış rekabet düzeninde, özellikle fiyatlandırma politikası, kıtlık ölçütü olarak görülmektedir. Bu şekilde oluşan fiyat sistemi etkin bilginin ilk hafızası olmaktadır. Ayrıca Eucken’ci ilkeler Hayek’çi örf ve adet (common-law) hukukuna uzak değildir. Bu duruma paralel bilginin ikinci hafızası da kısmen oluşmuştur (Hayek, 1960: 29).

Hayek’in hayatında bir kırılma yaşadığını varsayar isek iki kırılma noktası önem arz etmektedir. İlki onun entelektüel anlamda giderek daha fazla İskoç aydınlanmasıyla ilgilenmesidir. Burada “kendiliğinden düzen” ana fikir niteliğindedir. İkincisi ise Hayek’in düzen çerçevesinin bilinçli planlanabileceğini varsaymasıdır.

Eucken’de bütün iktisadi-politik kararlar ekonomi anayasasına dayandırılmaktadır. Bu noktaya kadar Hayek’le mutabıktır; çünkü Hayek için ekonomik özgürlük hukuk kuralları içinde özgürlük ifade etmektedir. Ordoliberal Eucken ise devlete Hayek’e nazaran çok daha yüksek bir anlam yüklemiştir. Devlete bakışları ve yaklaşımları itibarıyla Hayek daha ziyade İskoç David Hume geleneğinden, Eucken ise John Locke geleneğinden gelmektedir (Eucken, 1990:325).

Eucken devletle ilgili iki ilke sıralamıştır. İlk olarak, devlet daima ekonomik güç gruplarını parçalamalıdır. İkinci olarak ise devlet sadece düzen biçimlerinin oluşumunda etkin olmalıdır. Bu durumda devlet “düzenleyen iktidar” konumunu sergilemektedir. Devlet ekonomik faaliyeti etkilemek durumunda olmakla birlikte iktisadi süreci kendisi yönetmemelidir. Buna göre devlet faaliyeti nicel olmaktan ziyade nitel aktiviteler konusunda sorgulanmalıdır (Eucken, 1952: 250). Rekabet düzeniyse içerik olarak yapısal ve regülatif ilkeler üzerinde durmaktadır. Yapısal ilkelerin temelinde fiyat sisteminin fonksiyon kabiliyetinin bulunması gelir ki tam rekabet ortamında fiyat sistemi piyasalardaki kıtlıklara işaret etmektedir. Fiyat sistemimin işlerliği ise izlenecek kur politikasına bağlıdır. Güçlü bir kur politikası olmadan rekabet düzeni tesis edilememektedir. Serbest piyasalar prensibi ise gerek özel gerek devlet kanalıyla yapılan her türlü kısıtlamayı reddetmektedir (Eucken, 1938: 76; 1948a: 83-85). Diğer bir temel ilkeyse özel mülkiyettir. Özel mülkiyet tam rekabet ortamının oluşmasını temin ederken iktisadi faaliyete de zemin hazırlamaktadır. Bu şekilde bireysel çıkar ile toplumsal refah arasında bir eşitlik oluşur; çünkü tüm aktörler güçsüzleştirilmiştir. Sonuç olarak sadece iki tarafın çıkarına olan piyasa ticareti gerçekleşmektedir.

Anlaşma özgürlüğü temel ilkesi ise, rekabet ortamının oluşması için gerekliken aynı zamanda sözleşme özgürlüklerinin de istismar edilmemesini sağlamaktadır. Sonuç itibarıyla bunu denetlemek monopol idaresinin işi olmalıdır (Eucken, 1952: 76; 1949: 52-57). Eucken için bu temel ilke sadece tam rekabet ortamında geçerlidir. Aksi durumda güç sahipleri bu ilkeyi istismar etmektedir. Sorumluluk ilkesi ise, bir tedbir sonucu avantaj sağlayan ile aynı tedbirin neticesinde dezavantaj yaşayanlar arasında bir eşdeğerlilik yaratmaktadır. Son yapısal ilke ise, iktisat politikasının sabitliğidir.

Rekabet düzeninin sağlanmasına yardımcı düzenleyici ilkeler ise dört tanedir. Düzenleyici ilkeler tekel kontrolünü, gelir politikasını, ekonomik hesapları ve arzın anormal davranışını kapsamaktadır. Eucken’a göre tekel kontrolü altında rekabetçi düzen ortaya çıkmamış ise

³ Hayek burada özgürlüğün temeli olarak, güç ve bilgi kavramını birlikte kullanmıştır.

bağımsız bir tekel dairesi bu doğrultuda denetim yapmalıdır. Eucken tekellerin millileştirilmesini ret etmektedir. Gelir politikası ise, rekabetçi düzenle birlikte gelirin optimal dağıtılmasını ifade etmektedir.

Anonim fiyat sistemi üzerinden ve etik olarak anlam taşımayan otomatik süreç sonucunda gerçekleşen bölüşüm, çeşitli haksızlıklara yol açmaktadır. Bununla birlikte Eucken'e göre bu türden bir bölüşüm özel veya kamusal sultaların keyfi bölüşümden daha iyidir. Bu noktada düzen politikaları devreye girerek düşük gelir gruplarına iyi bir hayat standardı sağlanmalıdır. Ekonomik hesaplar ise, dışsal maliyetlerin genel toplama dâhil edilmesidir. Dışsal maliyetlerse, işletmenin kendisinde oluşmayan ve bu yüzden ekonomik hesaba dâhil olmayan maliyetlerdir. Eucken bu noktada ormanların talan edilmesinden ve kimya tesislerin insan sağlığını olumsuz yönde etkilemesinden bahsetmektedir (Eucken, 1990: 291). Bu tür durumlarda ise çeşitli yasaklar ile işletmelerin özgürlüğünü kısıtlamayı uygun görmüştür. Eucken son düzenleyici ilke olarak, arzın anormal davranışından bahsetmektedir. Eucken'e göre bu anormal hareketlilik öncelikle işgücü pazarında gerçekleşmektedir. Bir bölgedeki büyük bir işveren, ücretleri istediği gibi aşağıya çekebilmektedir. Ücretlerin düşmesi ise, daha fazla sayıda aile ferdinin çalışmak zorunda kalması anlamına gelmektedir. Bu durum normal ücret politikasına göre daha fazla kişinin işgücü arz etmesine sebep olmakta, bu süreç ise, devletin asgarî ücret tespitini gerekli kılmaktadır.

Eucken'in erken ölümü ise çalışmalarının yarıda kalmasına sebep olarak, devletin rekabet ortamını yasal bir zeminde nasıl sağlayacağını ifade edememesine neden olmuştur. Bununla birlikte duruşunun belirgin şekilde liberal burjuva duruşu olduğu, kuvvetler ayrılığına inandığı ve demokrasiyi tehlikeli bulduğu açıktır. Demokrasi, ona göre, sınıflar ve kurumlar tarafından taşınmalı, düzenlenmeli ve aynı zamanda sınırlandırılmalıdır. Eucken sağ ve sol ortaklık tasavvurlarını şiddetli bir şekilde eleştirirken, yine de paternalizm (babalık-ataerkil) doktrinine bağlı kalarak iktisadi birimlerin bu yapı olmadan yönlendirilemeyeceğini vurgulamıştır (Vanberg, 2002: 237).

Hayek, Eucken'den farklı olarak yasama ve yürütmeyi kati bir şekilde ayırmıştır. Hayek'e göre yürütme, mutlak anlamda yasama ve yargıdan ayrılmalıdır. Ayrıca devlet yasama ve yargıyı da ayrı tutmalıdır. Bunun için farklı meclisler gerekmektedir. Hayek'e göre çözüm, yargısal bir meclis oluşturmak ve kanun işlerini buradan yürütmektir. Diğer meclis ise, yürütmeyi kontrol ederek ve devletin diğer fonksiyonlarını üstlenmelidir. Hayek, Eucken'in düzenleyici ilkelerine benzer şekilde, arz talep dengesizliği sonucu ortaya çıkan sorunları önlemek için, devletin aktif rol alması gerektiğini belirtmiştir. Örneğin sel felaketleri, salgın hastalıklar veya otoyol yapımları gibi durumlarda devletin aktif rol alması gerekir. Bunlar her ne kadar vergi gelirleriyle de karşılanırsa da, iktisadi süreçlerin yürütme kısmını özel kuruluşlar da yapabilmektedir. Ayrıca bu faaliyetlerin merkezi olmaktan çok, yerel bazda yürütülmesi de önemlidir (Hayek, 1979: 22, 43,44).

Eucken'e göre, devletin vazifesi çerçeve koşullarının korunmasına ve tam rekabet ortamının yaratılmasına yöneliktir. Devlet monopollerin politik etkisine karşı koyabilmek için fazla zayıftır. Bu sebeple Eucken'e göre rekabet düzeninin vazgeçemeyeceği ilke, teknelci oluşumu önlemektir. Eucken bu noktada yüksek mahkemeler kadar önemli gördüğü bir "tekel gözlem dairesinin" kurulmasını savunmaktadır. Tekelleşme tehlikesinin ise her zaman var olduğunu bu sebeple devletin özel iktidar gruplarının fonksiyonunu büyük ölçüde kısıtlamak gereğinden bahsetmiştir. Bazı grupların kişisel çıkarları sistemin işleyişine engel olmamalıdır. Eucken burada "kuvvetli devlet" anlayışını savunmuş, ama hiçbir zaman totaliter ve her şeyden kudretli bir devlet taraftarı olmamıştır (Vanberg, 1997: 710).

Eucken bunun ilerisinde "müdahale spektrumunun" kanunlarla sınırlandırılmış bir devlete vurgu yapmıştır. Eucken'de kısıtlanmamış devlet etkinliği, devletin toplam faaliyetleri

üzerinde olumsuz bir gelişmeye neden olabilmektedir. Ona göre hem sınırlanmış olmak hem de kuvvetli olmak bir tezatlık oluşturmamaktadır. Eucken 1948 yılında “Ordo” isimli derginin ön yazısında Freiburg Okulu’ndaki diğer temsilcilerle birlikte, devlet sübvansiyonunun ancak rekabet ortamı oluşturma garantisıyla birlikte haklı görülebileceğini açıklamıştır. Devlet, sadece teknik ve ekonomik nedenlerden dolayı rekabet koşullarının ortadan kalktığı yerde sübvansiyon müdahalesinde bulunmalıdır. Çünkü rekabet ortamı sağlandığı zaman özel sektörün ve devletin güç kullanımları veya keyfi iradeleri önlenebilecektir (Eucken, 1948a: 11).

Sonuçta Eucken ekonomik ve toplumsal politikaların merkezi rolünü, rekabete dayalı ve toplumsal dokuya uygun bir iktisadi düzenin tesisinde görmektedir. Bu şekilde zararlı olan özel yetkinin ve devlet yetkisinin vatandaşları engellenmesinin önüne geçilmiştir.⁴ Eucken’e göre ekonomik ve toplumsal politikanın odak noktasını düzen politikası oluşturmaktadır. Eucken bu noktada uygun bir iktisadi düzenin oluşturulması için, ön şart olarak hukuk devletinin işlemesi gerektiğini ifade etmiştir (Eucken, 1990: 52). Eucken üç büyük olan ekonomi, devlet ve toplumun birbirine bağımlı olduğunu varsaymaktadır. Çünkü hedeflenen serbest pazar ekonomisi ancak özgür, demokratik ve hukuki olan bir toplumsal düzende gerçekleşebilmektedir. Merkezi plan ekonomisinde ve diktatörlükte ise bireyin özgürce serpilmesinin mümkün olamayacağı açık bir şekilde ortadadır (Rath Corina, 1998: 67).

Her iki düşünürün iktisadi düzen tasavvurunun ilk belirgin benzerliği, buradaki devlet anlayışının hiçbir şekilde minimal devlet anlayışıyla uyumlu olmadığıdır. Her ikisi de devletin faaliyet alanını engelleri ortadan kaldırma ile sınırlandırmayarak, devlete düzen idealinin tesisinde aktif bir rol biçmişlerdir. Ayrıca her iki düşünür de bu pozitif devlet politikalarını benzer şekilde tanımlamıştır. Pek çok noktada iktisadi düzen ve ekonomik sürecin farklı olduğunu vurgulamışlardır. Oyunun kurallarıyla oyundaki hamlelerin farklılığına vurgu yapmışlardır. Özel kişilerin ekonomik sürecini belirlemeyen Ordoliberal devletin rolü, Neoliberalizmin Alman tipi olan Ordoliberalizm için karakteristiktir. Bununla birlikte devletin ekonomik süreçte de yer almasına karşı çıkılmaması, devletin çerçeve koşullarını belirleyeceği anlamına gelmemektedir. Her iki düşünür de bunun sadece özel durumlarda geçerli olduğunu belirtmişlerdir (Eucken, 1952: 255; Blum, 1969: 78).

Eucken ve Hayek’in devlet anlayışı benzer olsa da, her iki düşünür farklı yollardan bu sonuca ulaşmıştır. Her iki düşünür de, devlet müdahalesinin hangi durumlarda meşru olduğuna dair ilkeler belirlemişlerdir. Bu şekilde çağın tartışmalarında yer almışlar; fakat devlet müdahalesinin nitel yönüyle ilgilenmiş; nicel boyutunun kapsamıyla uğraşmamışlardır (Blum, 1969: 78-79). Her iki düşünür yine aynı şekilde “amaca uygun iktisadi politikalarını” reddetmişlerdir. Bunun özgürlükçü iktisadi düzen için bir tehdit oluşturduğunu belirtmişlerdir. Eucken için bu durum ilkelerden uzaklaşma anlamı taşımaktadır. Hayek ise ilkelerin reddedilmesiyle birlikte, bunların meydana geldiği bilginin de ret edildiği görüşünü savunmaktadır (Röpke, 1929: 861; Riese, 1972: 35).

Eucken, liberal ekonomi politikası anlayışını demokratik ekonomi politikasına yönelik eleştirileriyle birleştirmiştir. Burada müzakereci demokrasiye eleştirileri geniş yer tutmaktadır. Eucken’in gözünde demokratik ülkeler her zaman sistematik olmayan gümrük korumalarını kullanmaktadır (Rostow’a yazdığı mektup 22.06.1932). Hayek ve Eucken’de reel-tipik demokrasi hem grup çıkarları hem de anti özgürlükçü ideolojiler tarafından kolaylıkla bertaraf edilebilmektedir. Bu yüzden demokrasiler kuvvetli desteklere ihtiyaç duymaktadır. Eucken bu durumu önlemek için kilise yapısı altında ve entelektüel çerçevede

⁴ Eucken 1925 yılından itibaren pek çok makalede kapsamlı bir serbest ticaret politikasını savunmuş, her türlü korumacı gümrük uygulamalarının sonlandırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Sebep olarak ise, 1925 yılından itibaren bağımsız bir ticaret politikasının koşulları oluşmuştur.

elit birimler oluşturarak bu tehdidin önüne geçmeye çalışmaktadır. Hayek ise bu tehlikeyi iki meclis yapılanmasıyla çözümlenmek istemektedir (Eucken, 1952: 338).

Her iki düzen teorisinin bir benzerliği de rekabet düzeninin merkezi konumudur. Eucken ve Hayek ekonomik süreçle ilgili farklı tasavvurlara sahip olsalar da rekabet düzeni her ikisi için de vazgeçilmezdir. Eucken için rekabet, piyasa ekonomisi içinde bir güçsüzleştirme aracıdır (Eucken, 1949: 24-25). Hayek için ise durağan bilginin kullanılma yöntemidir. Hayek ve Eucken gerçekliğin şekillenmesinin öncelikle fikirsel düzlemde olması gerektiğini savunmaktadırlar (Hayek, 1968: 249). Her ikisi de bilinçli şekilde materyalist tasavvurlara karşı çıkmaktadırlar.⁵ Fikirler mutlak anlamda insani gelişimin öncüsü ve motoru olmak zorundadır.⁶

Eucken ve Hayek hiçbir şekilde bir toplumun marş yönü için kısmi çıkarları göz ardı etmemektedirler. Bu çıkarlar ise fikirler yardımıyla içselleştirilerek belirsizlikten arındırılabilirler (Plickert, 2008: 137). Bu noktada her iki düşünürün hangi yazılarının özdeş olduğuna bakmak önem kazanmaktadır. Öncelikle özgürlük kavramı her iki yazar için de merkezi nitelikte olup, baskının olmaması anlamına gelmektedir. Her ikisi de ekonomik özgürlüğün, doğal olarak bireysel özgürlüğün bir parçası olduğunu ve bunun düzen olmadan gerçekleşmeyeceğini varsaymaktadırlar (Eucken, 1952: 374:176; Hayek, 1960:130).

Benzerlikleri vurgulama noktasında bir bölüme daha işaret etmekte fayda vardır. Örneğin her ikisi de Sosyalist fikirlere ve Keynesyen makroekonomik anlayışa karşı çıkmıştır (Kirchgassner, 1988: 62-65). Eucken, merkezi planlamaya dayanan ekonomik anlayışı iki türlü eleştirmiştir. İlk olarak iktisadi hesap yapmanın olanaksızlığına işaret etmiştir. İkinci olarak ise doğrudan egemenlik kavramına yönelmiştir. Eucken bu noktada hem iktisadi gücün bir yerde toplanmasını hem de bunun politik güçle kombine olmasını eleştirmiştir. Hayek'e göre ise plan ekonomisi dağınık, natamam ve dinamik bireysel bilgiyi kaydetmemektedir.

Keynes'e yönelik eleştirilerine bakıldığında, burada eleştiri yönünün de aynı olduğu görülmüştür. Eucken, Böhm-Bawerk geleneğindeki Avusturya geleneğine yakın bir sermaye teorisi kabul etmektedir. Burada Eucken görece fiyatlara verdiği önem, Hayek'in konjonktür teorisiyle benzerlik arz etmektedir. Bu noktada her ikisi de Keynes'in politikalarını eleştirmektedirler. Çünkü bu politika mikro ekonomik dengeleri gözetemeyerek fiyat sisteminin işleyişini engellemektedir. Ayrıca mekanik işleyiş ve verilere olan ilgiyi eleştirmişlerdir. Bu doğrultuda Keynes'i mühendislik yapmakla suçlamışlardır. Bu doğrultuda düşünürler ekonomi aktörlerinin bireysel davranışlardan koparıldığını düşünmektedirler (Strei/Wohlgemuth, 1997: 9; Eucken, 1934: 52-131; Hayek, 1945: 8-10).

Yukarıda tespit edilen benzerliklerin pek çoğunun hareket noktası farklılık arz etmektedir. Bu durum ise Hayek'in Avusturya okulunun dördüncü kuşak temsilcisi olmasından kaynaklanmaktadır. Ordoliberal Hayek II dahi bırakınız yapsınlar anlayışına yönelik eleştirisini, Freiburg Okulu'nun eleştiri noktasını oluşturan güçsüzleştirme penceresinden yapmamıştır. Eucken'in zaman zaman uğradığı konstruktivizm suçlamasıysa, Hayek III'ün kültürel evrim teorisi taban tabana zıttır. Bu durum Ordoliberal ve Hayek arasında bir kırılma noktası olarak görülmektedir. Çünkü devletin kural koyucu rolü, her iki görüş doğrultusunda uzlaştırılmaz. Bununla birlikte Eucken'in konstruktivizm (düşünsel bir yapılanma) problemlerinin bilincinde olduğu aşikârdır. Eucken bu noktada rekabet düzeni ilkesiyle düşünsel bir yapılanmadan bahsetmediğini ortaya koymuştur. Ayrıca Hayek'in

⁵ Eucken, bu noktada özellikle Saint-Simon'un, Marx türünde bir materyalist olmadığını belirtmiştir.

⁶ Eucken, uzun vadede fikirlerin önemli olduğunu savunur ve bunun kısa vadeli bilimsel politik-danışmanlığından daha değerli olduğunu belirtir.

devleti bahçıvan olarak göstermesi, bir yerde Eucken'in devlet rolüyle örtüşmektedir ki bu durum yine konstrüktivist suçlamasını etkisizleştirmektedir.

Bir diğer farklılık ise, Eucken'in rekabet düzenini koruma konusundaki düzenleyiciliğin gerçekçi olmayan mükemmeliyetçiliğe dayanmasında ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu noktada politik süreç ve bunun aktörleri konusunda naif bir yaklaşım içerisinde olduğu da söylenmektedir. Bu sebeple muhtemelen Hayek'ten farklı olarak, hem bireysel uyarılma yapılarına hem de politikacıların bilgi donanımına yeterince dikkat göstermediği ifade edilmektedir. Bu suçlamaların ilki doğru gibi görünse de, ikinci suçlama pek yerinde değildir. Çünkü Eucken için bilgi kavramı Hayek'ten farklı olarak, öncelikle bilimsel bilgi anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda onun rekabet düzeni konusunda sosyolojiye büyük önem verdiği bilinmektedir (Sally 1998: 112-113; Eucken, 1934: 1-10; Pies, 2001: 33-44; Hayek, 1945: 521-522).

Daha önce belirtildiği üzere Hayek'te iktisadi düzen çerçevesinin şekillenebilir özelliği konusunda keskin bir kırılma vardır. Eucken'e yöneltilen pasiflik eleştirisi Hayek III'e de yöneltililebilir. Buna göre Hayek'in evrimsel kavramında devletin Ordoliberal görevini inkâr ettiği suçlaması yer almaktadır. Bu suçlama ne Eucken'e ne de Hayek II'ye yöneltililebilir. Çünkü her ikisi de 1930'lu yıllarda devlete düzenleyici rol biçmiş ve politik görevler yüklemişlerdir (Geue, 1998:147). Bu durum her ikisi arasındaki uygulama anlayışındaki değişkenliğe işaret etmektedir; çünkü Eucken daima Almanya örneğinden yola çıkmış, Hayek ise teorisini daima soyut bir zemine oturtmuştur.

Bunların dışında iktisadi süreç konusunda her iki düşünürün de farklı değerlendirmeleri vardır. Eucken için iktisadi süreç, piyasa yapısına bağlıdır. Piyasadaki rekabetin yoğunluğu, arz ve talep tarafından detemine edilmektedir Bu tür bir anlayışta ise, statik piyasa taraftarı olma suçlamasından kurtulmak kolaylıkla mümkün değildir. Hayek'in piyasa süreciyle ilgili görüşü çok daha dinamiklidir. Özellikle Mont Pelerin döneminde Freiburg Okulu'nun rekabet düzenini onaylasa da, o dönemde dahi kendine has bir anlayışı olduğunu göstermektedir. Bu noktada statik düşüncenin zaman faktörünü ihmal ettiğini belirtmektedir. Sonuç olarak; Eucken'in ekonomik ve toplumsal politikaların merkezi rolünü, rekabete dayalı ve toplumsal dokuya uygun bir ekonomik düzenin tesisinde görmektedir. Bu şekilde zararlı olan özel ve devlet yetkisinin iktisadi birimleri engellenmesinin önüne geçilmiş olunacaktır. Eucken, iktisadi düzenin oluşturulması için ön şart olarak hukuk devletinin işlemesi gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre ekonomi politikaları olmadan bir devleti yönetmek mümkün değildir (Eucken, 1990: 52; Eucken, 1940: 91-112; Hayek, 1946/48: 93-94).

3. EUCKEN VE HAYEK' İN REKABET POLİTİKASI

Eucken, ayrıcalıkların olmadığı bir rekabet düzenini benimsemiştir. Piyasa ekonomisi düzeninde rekabetin, tarihin en dâhiyane ve mükemmel güçsüzleştirme aracı olduğunu vurgulamıştır. Ayrıcalıkların olmadığı rekabet düzeni kimseye rekabette öncelik tanımamalıdır. Çerçeve düzen içinde herkesin çıkarını korumalıdır. Ayrıcalıkların olmadığı düzende kimse rekabet ortamından koparılamaz ve tüm birimler piyasa ekonomisine dâhildir (Eucken,1940: 87). Bu doğrultuda hukuki ve iktisadi düzen tasarlanmalı ve rekabet piyasayı yöneten aktörleri büyük ölçüde etkisiz hale getirmelidir.

Eucken'in rekabet politikasıyla ilgili görüşleri tam rekabet ile başarıya odaklı rekabet kategorilerinin birleşiminden meydana gelmektedir. Eucken'e göre rekabet, fiyatın piyasa aktörleri tarafından, tekil kişilerden bağımsız belirlenmesidir. Tam rekabet ortamında aktörler, hiçbir şekilde piyasadaki diğer aktörlerin davranışları üzerinde etkin değildir (Eucken, 1940: 82; Eucken, 1923: 79).

Bu durum başarıya odaklı rekabet ile zenginleştirilir. Bu kavram rekabetin türünü tanımlamaktadır. Buna göre asıl olan piyasadaki rakipleri ortadan kaldırmak değil, müşterilerin arzularını tatmin etmektir. Bununla birlikte onun görüşlerinin zaman içerisinde farklı zemine kaydığı görülmektedir. 1941 yılında devletin tam rekabet ortamını sağlaması için “başarı odaklı rekabetin” kurallarını tam olarak denetlemesi gerektiğini belirtmiştir. ‘*Grundsätze*’ adlı eserinde, bu durumun otomatik olarak gerçekleşeceğini belirtmektedir. Bu şekilde farklı düzenlere yerleştirilmiştir. Başarı odaklı rekabet yöntem merkezli iken tam rekabet sonuç oryantasyonludur. Eucken için monopol sorunu önemli bir rol oynamaktadır. Eucken 1941 yılında ekonominin iki kısımda incelenebileceğinden bahsetmiştir. İlk olarak, tam rekabet ortamı kontrol mekanizmasını sağlamaktadır. İkinci kısımda ise devlet monopol sorunuyla karşı karşıyadır. Öncelikli olarak rekabet düzeninde yapısal ilkelerinin oturtulması önemlidir. Bu durum büyük ölçüde rekabetin önünü açarak monopolleri güçsüzleştirecektir. Bunun yanında iktisadi birimlerin patent ve imtiyaz gibi sözleşmeler sebebi ile monopol güç kazanmaları denetlenmelidir.

Eucken için piyasaların açılması, tam rekabet sonucu otomatik olarak gerçekleşmemektedir. Yapısal ilkeler uygulanmasına rağmen, yukarıda zikredilen devletin monopol sorunuyla karşı karşıya olduğu durumlarda monopol problemi varlığını sürdürebilir. Eucken burada yerel bazdaki monopollerden bahsetmektedir. Bunlar bugünkü terminolojide doğal monopollerdir. Bunların devletleştirilmesinden ziyade devlet denetimi altına alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Yalnız Eucken’in her zaman rekabete öncelik tanıdığı ve devlet denetimini ehven-i şer olarak gördüğü unutulmamalıdır. Eucken fiyat kontrolü bağlamında, piyasa aktörlerinin sanki tam rekabet ortamı varmış gibi bir zorlamaya tabi tutulmalarını önermektedir. Bu noktada da bazı problemlerin çıkacağına bilincindedir.⁷ Ayrıca başarı odaklı rekabet ilkelerinin uygulamasının mal piyasası yerine işgücü piyasası üzerinden yapılması gerektiğini savunmuştur. Netice itibarıyla kontrol dairesi rekabete uygun davranmalı ve dolaylı olarak piyasanın etkinliğini arttırmalıdır (Eucken, 1923: 79; Vanberg, 2009: 7-16; Eucken, 1940: 95; Renner, 2002: 73; Eucken, 1941/42: 29; Eucken, 1952: 42-43; Eucken, 1941 /42: 38). Eucken sonuçta rekabet politikasını tesis etmek için, salt politik düzen üzerinde durmamış, fiyat kontrolü gibi mekanizmaları da önermiştir.

Eucken ve Hayek’te, liberallik anlayışı “Bırakınız yapsınlar!” (laissez faire) anlayışının ilerisine gitmiştir. Hiçbir şey laissez faire ilkesine olan katı bağlılık kadar liberalizme zarar vermemiştir (Hayek, 2003: 37). Hayek’e göre liberalizmde katı unsurlar olmamalıdır. Ona göre liberalizmin ana unsuru, taraftarlarının toplumun kuvvetine yaslanmış olmalarıdır. Ayrıca liberaller olabildiğince az baskı yöntemlerini tercih etmelidir. Bununla birlikte Hayek’te devletin monopollere karşı hangi ölçüde tedbir alacağı belirgin değildir. Bu noktada Freiburg Okuluyla bir farklılık görülmektedir. Buna rağmen her iki düşünürün ekonomik gücün bir yerde toplanmasına karşı olduğu ortadadır. Hayek 1940’larda London School of Economics’te ders verirken bu yönde bir açıklamada bulunmuştur.

Entelektüellerin etkisini bir kenara bırakacak olursak, totalitarizmin esas gelişimini organize sermaye ve organize işgücünden aldığı ortadadır. En büyük tehlike ise, herhalde bu iki kuvvetli grubun politikalarının aynı çizgide seyretmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu hareketin zorunlu bir şekilde ortaya çıkacağına dair bir neden yoktur, bir kez bu yola girildiği zaman, bunun totalitarizme sebep olacağı açıktır. Bu hareket tabii ki kapitalist monopol

⁷ Eucken Monopolü tanımlarken Neoklasik modelde olduğu gibi bir denge noktasından hareket eder. Arz talep kesişir fiyata eşitlenir. Bu denge durumunun dışına çıkma ise monopol durumudur. Eucken’e göre, rekabeti kısıtlayıcı uygulamalar (boykot, fiyat oyunları, kartel anlaşmaları) yasaklanmalıdır. Bunun dışında rekabet kurulu var olan monopoller için fiyat tespit etme hakkına sahip olmalıdır (Sally,1998:239).

işletmeleri tarafından bilinçli olarak planlanmıştır, ki bu şekilde bunlar bu tehdidin ana kaynaklarından birini oluşturur. Onların hedeflerinin totaliter bir devletten ziyade, mesleki yönelimli bir devlet arzulanmış oldukları bu gerçeği değiştirmemektedir. Monopoller bu güçlerine, diğer gruplara ödün vererek veya diğer grupları söylemleriyle etkileyerek ulaşmışlardır (Hayek, 2003: 242)

Rekabet politikası alanında Eucken ile Hayek, Neoklasik tam rekabet anlayışını, gerçeklikten uzak olduğu için reddetmiştir. Hayek'in yönelimi ise farklıdır. Bu noktada öncelikle Hayek'in düşüncelerindeki belirgin dönüşüm gözden kaçmamaktadır. Örneğin Hayek II rekabetin oluşumunu pozitif politikanın bir gereği olarak görmekte ifadelerini bununla sınırlandırmaktadır. Eucken onun yeterince eleştirel olmadığını belirtir. Hayek Mont Pelerin Topluluğu'nun kuruluşunun ardından Eucken ve Böhm Bawerk'e yakın rekabet anlayışını ilan etmektedir. Daha sonra ise konumunu belirgin bir şekilde değiştirerek daha ziyade negatif politikaları tercih ettiğini belirtmiştir (Hayek, 1962: 92; Hayek, 1928a: 68).

Hayek monopollerle mücadele etmek için ekonomiye müdahale konusunda oldukça temkinli olmasına rağmen bunu bütünüyle reddetmemiştir. Monopolün zorunlu olduğu durumlarda dahi bunu devletleştirmenin en iyi yol olup olmadığının tartışmaya açık olduğunu savunmaktadır. Farklı endüstri monopolleri söz konusuysa bunların özel birimlerin ellerine bırakmanın da daha doğru olduğunu düşünmektedir. Hayek'e göre, monopollerin zorunlu olduğu durumlarda ise, Amerikalıların tercih ettiği sıkı denetim metodu, monopolleri devlet eliyle işletmekten daha avantajlı olduğu görüşünü savunmaktadır. Bu durumun da özellikle devletin sıkı bir fiyat politikası güttüğü ve aşırı kazanç olanağının olmadığı alanlar için geçerli olabileceğini varsaymaktadır (Hayek, 2003: 245). Eucken'de bu bağlamda benzer görüşler ileri sürmüştür. Devletleştirmenin monopol problemini çözmediğinin altını çizmiştir. Devletin tıpkı özel monopoller gibi (örneğin demiryolu veya elektrik idaresi gibi) monopolcü politika güttüklerini anlatmaya çalışmıştır (Eucken, 1990: 291).

Freiburg Okulu'nda olduğu gibi, Hayek'te de monopollerin ve çıkar gruplarının elde edecekleri imtiyazlar hukuksal açıdan sınırlandırılmalıdır. Eucken, devleti çıkar gruplarının politik etkisine karşı koyabilecek güçte görmemektedir. Eucken'e göre, rekabet düzeninin vazgeçemeyeceği temel ilke, monopolcü oluşumu önlemektir. Eucken bu noktada yüksek mahkeme kadar önemli gördüğü tekel gözlem dairelerinin kurulmasını tavsiye etmiştir.⁸

4. EUCKEN VE HAYEK'İN KUR POLİTİKASI

Eucken'in kur politikası tasavvurunda iki aşama görülür. İlk aşama Eucken'in gençlik yıllarını niteler ve bu dönemde düşüncelerinde düzen teorisi ve rekabet düzeni henüz yoktur. Bu dönemde babası Rudolf Eucken ve Alman Tarihçi Okulun etkisi altındadır. İkinci aşamada ise düşünceleri değişmiştir. Bu değişimin en temel sebebi Nazi plan ekonomisi ve Almanya'nın I. Dünya Savaşından sonraki durumudur. Düşüncelerini 'Grundlagen' adlı eserinde ortaya koymaktadır. Burada iktisadi teorik düzenden bahsetmektedir. Eucken 1923 yılında hiperenflasyon ortamında, altına dayalı kur sistemini reddetmektedir. Ona göre bu tedbir, enflasyonu durduramamaktadır. Eucken bunun yerine devletin elinden para miktarını belirleme yetkisinin alınmasını istemekte ve bunun ancak altın standardı üzerinden gerçekleştirilebileceğini savunmaktadır. (Blümle/goldsmid, 2003: 547; Eucken, 1928/29: 287).

Eucken, altın standardını hem uluslararası zeminde hem de Alman *Reichsmark*'ı için savunur, ama burada otomatik ve serbest (manipüle edilebilen) döviz arasında bir ayrıma

⁸ Rekabet düzeni içinde ekonomik güç, sadece rekabet düzenini ayakta tutmak için gerektiği kadar olmalıdır. Rekabet düzenini aksatan ekonomik güç ise dışlanmalıdır.

gitmemektedir. Sonuç itibarı ile bu dönemde politikacıların isteksizliği ile karşılaşarak altın üretiminde sorunlar yaşanmaktadır. Bunun sonunda Eucken öncelikle bu çözüm yolunu kısa dönemde gerçekleştirilemez olarak görmektedir. Bir taraftan kur düzeninin rekabet düzeni içerisinde şekillenmesini şart koşarken diğer taraftan banka sistemi reformu sürecinde alınması gereken tedbirleri formüle etmektedir.

Eucken “*Grundsätze*” adlı eserinde, tam rekabet ortamının oluşması için kur politikasının öncelikli olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda devlet aracılığıyla kurumsallaşmış bir parasal çerçevenin oluşması gerektiğini belirtmektedir. Bu noktada artık altın standardından vazgeçmiş ve mal rezervi kuruna dönmüştür. Bu tasarının amacı, vazgeçilen altın kurunun avantajlarını korurken, dezavantajlarını dikkate almamaktır. Ayrıca Eucken’in 1920’li yıllarda dahi altın kurunu ikinci en iyi alternatif olarak gördüğü belirtilmiştir. Mal rezerv kurunda ise, sabit fiyattan alınıp satılan geniş bir sepet oluşturulmaktadır. Eucken için buradaki avantaj merkez bankasının otomatikleşmiş parasıdır ki bu doğrudan politikanın oyun alanını minimize etmektedir (Beckmann, 1955: 250; Eucken, 1952: 312-315).

Eucken “*Grundlagen*” adlı eserinde üç farklı para sisteminden oluşan bir tipoloji geliştirmiştir. Birinci sistemde para nesnel bir değere bağlanmıştır. İkinci sistemde ise bir mal veya hizmetin karşılığında değer bulmaktadır. Son aşamada ise kreditor para üretme kabiliyetine sahiptir. Ancak Eucken bu son aşamanın istikrarlı olmadığını tespit etmiştir. Eucken bu sebeple özel bankaların para üretmediği bir sistemin oluşturulması gerektiğini savunmaktadır. Eucken’in bahsettiği bu durum Henry Simons’un Chicago planında kullanılmıştır. Bu plan Eucken tarafından da onaylanmıştır (Eucken, 1952:110).

Hayek’in uzun süreli çalışma hayatı içerisinde kur politikası konusunda farklı kurumsal düzenlemeler görülmektedir. Bu bağlamda tasavvurlarının öncelikle Eucken benzeri bir süreçten geçtiğini görmekteyiz. Hayek düşüncelerinin ilk aşamasında atın standartını savunmuştur. (Hayek, 1933a: 112).

İlk olarak Eucken gibi, kurallı bağlı bir kur politikasından bahsetmektedir. İkinci olarak, o dönemde hala devam eden para politikasının yetersizliklerini gündeme getirmektedir. Üçüncü olarak ise, dünya ticareti ve uluslararası sermaye örgütlerinin, uluslararası işlerliği olan döviz kuruna mecburiyetinden bahsetmektedir. Bu noktada Henry Simons’un Chicago planını doğru kabul eder; ama noksanlık barındırdığını da belirtir. Sonuç itibarıyla Hayek tam olarak devletin kur politikası yürütmesini reddetmemektedir. Devlet burada hukuki çerçevede parasal düzenlemeyi gerçekleştirmelidir. Bu bir yerde Hayek III’ün evrimci yönüne işaret etmektedir. Ama diğer yandan Ordoliberalizm’in soyut, negatif ve genel kurallarıyla işlem yapan Hayek’i de hatırlatır. Burada öncelikle her iki yazarın erken dönem gelişimlerinin benzerliği dikkat çekmektedir. Her ikisi de eksikliklerine rağmen altın standardını savunmaktadırlar. Graham’in planı olan mal-rezerv-kurunu her ikisi de onaylamaktadır. Her ikisi de özellikle merkez bankasının para basımında tekel konumunda olmasından rahatsızlık duymakta, atıl hale getirilmesini sağlayan mekanizmayı övmektedirler (Beckmann, 1955: 250; Eucken, 1952:312). Eucken için kur politikasında, devletin ve özel sektörün birlikte para üretmesi ile oluşan dağınık yetkilerin nasıl sınırlandırılacağı önem arz etmektedir. Merkez bankasının tekelindeki para basımının rekabete açılması gerektiğini savunmaktadır. Kredi süreci ise mutlak anlamda özel sektöre bırakılmalıdır.

Hayek 1970’li yıllarda bilgiye dayalı rekabet kavramını tanımladıktan sonra bu kavramı kur politikasına uyarlamıştır. merkez bankalarının monopol olması gerekliliği konusundan vazgeçmiştir. Bu doğrultuda hem fiyat istikrarını hem de nispi fiyatların yapısını bozmayan parasal bir gelişim beklemektedir. Bununla birlikte devletin oluşturduğu monopollerin meşruluğu çıkar grupları konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Söz konusu politikalar

Ordoliberal çerçeveden bakıldığında iki düşünürün farklı müdahale şekilleri belirginleşmektedir. Hayek'in rekabet anlayışında yeni bilgi üreten piyasa süreci önem kazanmaktadır. Bu durum paranın ulusal niteliğinin ortadan kaldırılmasında da geçerli olmaktadır.

Eucken, rekabet politikası ve piyasa formları kavramında olduğu gibi ekonomik aktörlerin özerklik alanlarına müdahale etmeyi savunmaktadır. Eucken döviz politikası için bir tüzük oluşturulmasını ve bu tüzüğün belirlediği çerçeve doğrultusunda dövize müdahale edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda bu tüzük ile ilgili bir dizi olasılığı da tartışmaya açmıştır. Bunlar %100 rezerv sistemi, altın standardı, mala dayalı rezerv kurudur (Eucken, 1952: 257).

Para düzeni konusundaki Neoliberal yaklaşımlar genelde Irving Fisher'e dayanmaktadır. Parasal bazı Merkez bankası ve kredi veren bankaların işlemleri oluşturmaktadır (Anderegg, 2007: 281). Chicago Üniversitesi'nde bu plan geliştirilmiş ve %100 rezerv sistemi oluşturulmuştur. Merkez bankası burada kimin kredi kullanacağını denetlemez, ama para basımını kontrol etmektedir. Buna göre bankalardaki vadesiz mevduatlar %100 nakit para veya merkez bankasındaki bir hesap karşılığında bulundurulmalıdır. Bankalar kabul ettiği mevduatların karşılığını bulundurmaya ya da merkez bankasına yatırmak zorundadır.

Kredi dağıtma işlemiyle, bir nevi yatırım tipi bankalar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Anderegg bu noktada bu uygulamanın merkez bankasını tekel haline getireceğini belirtmiştir (Anderegg, 2007: 281). Eucken'in eleştirisi bu noktada kendini göstermektedir. Çünkü %100 rezerv sistemi özel bankaların neden olduğu parasal istikrarsızlık ortadan kaldırılmış olmaktadır. Merkez bankası bu şekilde hala devletin güdümü altında kalmaktadır. Bu durum Eucken için önemli bir zaaf anlamına gelmektedir. Eucken, merkez bankasının fazla miktarda devlet tahvili alması durumunda enflasyon oluşabileceği endişesini taşımıştır. Bunun yanı sıra %100 rezerv sisteminde deflasyon ihtimalinin de ortadan kalkmadığını savunmaktadır. Çözümünü ise Benjamin Graham Planı'nda görmektedir.

Amerikalı ekonomist Benjamin Graham, büyük depresyon zamanındaki aşırı ham madde stokunu göz önünde bulundurarak, arz talep dengesizliğinin ve fiyat stabilitesinin nasıl sağlanacağını bu planda açıklamıştır. Bu doğrultuda bir ajans, geniş yelpazedeki ürünlerin fiyatlarını sabit tutacak ve eğer malların fiyatları yükselirse, bunları sabit fiyat üzerinden satarak ekonomik döngüden likiditeyi çekecektir. Fiyatlar düştüğünde ise ekonomik sisteme likiditeyi enjekte edecektir. Bu ürün yelpazesi buğday, mısır, pamuk, yün, kauçuk, kahve, çay, şeker, tütün, petrol, kömür, selüloz, demir, bakır ve çinkodan oluşmaktadır (Eucken, 1952: 261).

Bu yaklaşım altın standardına benzese de Eucken aradaki farkı vurgulamıştır. Paranın değeri altına bağlı olmayacak, bunun yerine birçok emtiaya bağlı olacaktır. Bu şekilde paranın değeri tesadüfi olan altın üretimi yerine, emtia yelpazesindeki ortalama kıtlığa bağımlı olacaktır (Eucken, 1952: 262). Eucken bu sistemin otomatik istikrar etkisini övmüştür. Bununla birlikte bu ajansın etkisi kısıtlıdır. Merkez bankası para miktarını sürekli artırma yoluna giderse, iktisadi ajansların hammadde stoku azalma yönünde eğilim gösterecektir. Eucken merkez bankasının kredi işlemlerini, ajansın emtia miktarına bağlama niyetindedir. Eğer emtia miktarı artarsa, merkez bankasının kredi vermesi rahatlayacaktır.

Hayek uzun süre Eucken'le aynı fikri paylaşmıştır. 1925 yılında bütün kâğıt paraların altın karşılığının bulunması gerektiğini ve krizlerin bu radikal çözümlerle ortadan kaldırılacağını savunmuştur. Hayek 1928 yılında ikinci en iyi çözüm olarak ekonomik konjonktüre göre para miktarının belirlenmesinden bahsetmiştir. 1943 yılında ise mal rezerv kurunu kendiliğinden işleyen bir mekanizma olarak nitelemiştir. Ayrıca hükümetin kâğıt para monopolünü

benimsemiştir (Anderegg, 2007: 285). Hayek daha sonra, 1960 yılında “Verfassung der Freiheit” isimli yazısında biraz daha karamsar açıklamalarda bulunmuştur. Burada öncelikle kurala bağlı para politikasını övmüştür. Pratikte uygulanabilirliğini ise tartışmaya açmıştır. Hayek 1971 yılında altın standardının yeniden yürürlüğe girmesini reddetmiştir. Ona göre mal rezervi standardı daha uygun bir varyasyondur. Bununla birlikte bu uygulamayı da gelecek için yeterli bulmamıştır. Merkez bankasının kurala bağlı para politikası yürütebileceği konusunda da şüphelidir (Hayek, 1991: 451). Hayek’in 1970 yıllara kadar kurala bağlı para politikasına karşı çıktığını ifade edebiliriz. Ayrıca fiyat istikrarı hedefiyle çelişmemek kaydıyla duruma göre para politikalarını da savunmuştur. Bu tutumla Keynesyen bakış açısına yaklaşmaktadır.

Hayek’in 1976 yılında yayınladığı “Die Entnationalisierung des Geldes” isimli eserinde görüşleri değişmiştir. Burada kısmi rezerv sistemlerini eleştirmektedir (Alabama, 2009: 725). Hayek de paranın evrenselleşmesi fikri, kendiliğinden düzen üzerine kurulu toplumsal konseptle uyum sağlamaktadır. Bu durum spontane para düzeninin doğumu niteliğindedir. Bu durumu ise şu şekilde ifade etmiştir.

“Birbiriyle rekabet eden döviz kurlarının kısa bir zaman öncesine kadar hiçbir zaman ciddi anlamda araştırılmadığı doğrudur. Para tedarikinde neden hükümet monopolüne ihtiyaç duyulduğuna dair bir yanıt yoktur. Aynı şekilde bir bölgede neden tek para biriminin olduğu bilinmemektedir. Ayrıca bu monopolün kaldırılması durumunda ne olacağını yönelik hiçbir somut açıklama yoktur.”
(Hayek, 1977/79: 78).

Para basma tekelinin devlete ait olması iktisadi birimlerin iyi parayı bulma alternatiflerini azaltmaktadır. Bu anlamda Hayek, para basma yetkisinin devletten alınarak, özel sektöre devredilmesini içeren serbest bankacılık sistemini önermektedir (Hayek, 1997: 1-9). Böylece ekonomik aktörlere çeşitli alternatifler arasından en güvenilir ve istikrarlı parayı seçme imkânı tanınmış olacaktır (Butler, 1996: 147).

5. SOSYAL POLİTİK TASAVVURLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

Eucken için sosyal sorun özgür bir toplumdaki sosyal güvenlik ve sosyal adaleti ifade etmektedir. Onun için sosyal sorun tıpkı rekabet düzeninde olduğu gibi, piyasaya devlet müdahalesi ile çözülemez. Ancak politik ve iktisadi bir düzen çerçevesinde neticeye ulaştırılabilir. Sosyal sorun çözülebilir niteliktedir. Çözüm ise kaynakların devlet tarafından dağıtılması sonucu gerçekleşmemelidir. Genel düzen politikası takip edilerek, sosyal sorunların ortaya çıkması engellenmelidir (Eucken, 1990: 313). Özgür piyasa ekonomisinin ortaya çıkardığı sonuçlar esas itibarıyla toplumsaldır. Eucken rekabete dayalı düzenin sosyal güvenliğin ve adaletin bir ön koşulu olduğunu varsaymıştır. Bu bağlamda özel ve devlet yetkisinin buna tam ters koşut olduğu ortadadır (Pies İngo, 2001: 124).

Eucken’in sosyal sorunla ilgili çözüm önerileri daima çerçeve düzen koşullarına dayandırılır. Bu bağlamda daima ekonomik süreçlere yapılan müdahalelerin, sosyal politikalar ölçeğinde haklı gösterilemeyeceğini belirtir. Eucken için sosyal sorunlar piyasa koşullarından ileri gelmemekte, bunların kökeni ölçülü bir çerçeve düzenin olmamasına dayanmaktadır. Sosyal sorunlar ancak iyi düşünülmüş düzen-politikalarıyla ortadan kaldırılabilir. Bu iktisadi düzen politikaları öncelikle rekabet prensibini olabildiğince yerleştirmeye çalışmaktadır. Sosyal politikaların somut görevleri ise sosyal güvenliği tesis etmek, sosyal adaleti sağlamak, tekellerin ücretleri tayin etmesini engellemek, sosyal sigorta sistemini oturtmak, çocuk işçiliğinin önüne geçmek, çalışma saatlerini ayarlamak ve işsizliğin önüne geçmektir (Volkert, 1995: 101-102).

Eucken'in sosyal sorun ve bununla ilgili olan sosyal politikalarla ilgili konumu, Neoliberalizm ile oldukça tezatlık göstermektedir. Örneğin *Grundsätze*'nin daha ilk sayfasında sosyal sorunlar sıralanır. İlk aşamada iktisadi düzen politikaları sosyal politikalar üretmelidir. Aynı zamanda sosyal etkileri ve sosyal anlamı olmayan hiçbir ekonomi-politik tedbir yoktur. Bu şekilde Eucken için sosyal politikaların evrensel nitelikte olduğunu görmekte ve doğrudan rekabet düzeniyle ilişkilendirmektedir. Eucken'de insan onuru ve hümanizma kavramları, doğrudan özgürlük kavramı ve sorumluk sahibi yaşam anlayışıyla ilintilidir. Ayrıca Eucken gelir dağılımını diğer iktisadi politik olgulardan da bağımsız olarak değerlendirmedeği için, gelir dağılımında doğrudan sosyal sorunla ilintilidir (Eucken, 1952/1904: 1-13). Eucken sosyal sorunun çözümünü özellikle yine rekabet düzeninde aramaktadır. Çünkü burada üretim araçları en etkin şekilde kullanılmaktadır. Özellikle fiyat mekanizması üzerinden sosyal adalete ulaşmayı hedeflemektedir.

Hayek ile Eucken'in adalet anlayışı birbirine benzer niteliktedir. İkisi arasındaki farklılık ise daha ziyade retorik düzlemdedir. Bu sebeple Eucken'in Marx'ın tam tersi olarak, sosyal sorunun ana nedeninin rekabet noksanlığı olduğunu düşündüğünü söyleyebiliriz. Eucken ayrıca yapısal ilkelerin insan onuruna uygun bir işleyişin garantörü olduğunu iddia etmiştir. Sosyal sigortayla ilgili olarak ise, devlete olan bağımlılık penceresinden bakar. Onun için hem genel riskler, hem hastalıklar hem de işsizlik için tedbirler alınmalıdır. Bunun için ise daha ziyade özel sektör tercih edilmelidir. Ancak özel sektörün boşluk bıraktığı alanı devlet doldurmalıdır. İşletmelerin yönetimine işçilerin katılmasına ise olumsuz bakmaktadır. Herkesi ilgilendiren konularda ortak karar alınmasını salık vermektedir. Eucken yönetime katılımın esas itibarıyla ancak rekabet düzeninde mümkün olduğunu belirtir ve merkezi plan ekonomilerinin işletme müdürüne dahi özgürlük tanımadığını vurgulamaktadır. Sendikaların rolü ise yine "egemenlik sorunuyla" yakından ilintilidir. Ona göre sendikalar, tarihsel olarak işverenin tek başına güçlü olması hasebiyle doğmuştur. Sendikalar bu anlamda güç konusunda bir dengeleme sağlayabilir. Bununla birlikte aşırı güçlü olmamaları gerekir. Eğer karşıt güç olmaz ve işverenle aynı kampta toplanırlarsa, o zaman rekabet düzenini tehdit edebilirler (Eucken, 1952/1904:318).

Hayek'in adalet anlayışı kural adaletidir. Ona göre, bireysel eylemlere uygulanabilecek bir terim olan adalet somut sonuçlar ile değil, eylemlere rehberlik eden kurallarla bağlantılıdır. Hayek'in bu kurallara verdiği isim "adil davranış kurallarıdır. Hayek'in bütünüyle sosyal politikalara karşı olduğunu belirtmek yanlış olur. Hayek için sosyal kurumlar zaruridir. Bununla birlikte sigorta ve bakım sisteminin bireylerin tutumunu olumsuz etkilemesinden çekinmiştir. Devlet bu noktada gerekli örgütlenmelerin kurulmasını desteklemeli; ama rekabet ilkesini ortadan kaldıran bir zorunluluk getirmemelidir.(Hayek, 1991: 389). Dolayısıyla burada da bir paralellik görülmektedir. Hem Eucken hem Hayek "yeniden dağıtım" haklı bulmakta gelirin yeniden dağıtımını açlığı önlemek vb. için gerekli görmektedirler. Yalnız Hayek gelir dağılımını düzenleme fikrini Eucken'e göre çok daha belirgin bir şekilde reddetmektedir.

Eucken bunun dışında işgücünün koruması/ve işyeri güvenliğinin artırılması gerektiğini ancak bunun işgücü piyasasında çözülemeyeceğini belirtmiştir. Eucken ayrıca anormal durumlarda (düşen ücretlerde işgücü arzının artması) asgari ücret uygulamasına karşı çıkmamıştır (Eucken, 1952/1904: 303). Hayek ise, piyasalara yönelik bu türden müdahalelere oldukça şüpheci yaklaşmaktadır. Ona göre devletin fiyat kontrolü, özgür sistemle uyumsuzdur (Hayek, 1991: 313). Hayek "Constitution Of Liberty" adlı eserindeyse, önerilerini derinleştirerek liberal sosyo-politik bir ütopya formüle etmeye çalışmaktadır. Örneğin sosyal sigortalar konusunda, bir asgari gelir seviyesi zikredilmektedir; ancak ahlaki tehlikenin de ihmal edilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Hayek burada ayrıca devletin rolünü aydınlığa kavuşturmaktadır. Devletin bir ilk başlangıç desteği vermesi gerektiğini

belirtmektedir. Yalnız bunun monopol şeklinde bir devlet kurumsallaşması olmaması gerekmektedir. Çünkü bu durum, evrimsel gelişimi ve piyasa sürecini engelleyebilmektedir. Hastalık ve işsizlik sigortası içinse, devletin bir sigortası olmasını uygun görmektedir. (Hayek, 1960/78: 253-266).

Hayek için aşırı sendikal güç, bireysel özgürlük ilkesine ve mülkiyet hakkına aykırıdır. Bu güç, ücretlerin rekabet ortamı seviyesinin çok üstüne çıkmasını sağlayabilir. Bu noktada görüşleri Eucken'e oldukça yakındır. İşletmelerin yönetime katılma konusunda ise, Eucken'den farklı olarak, kesin bir reddetmeyle karşılaştırır. Çünkü ona göre bu tüketim arzularını frenler. Ayrıca ona göre yönetsel işler, işgücü olma durumuyla bağdaşmamaktadır.

Sosyal adaleti ise kategorik olarak reddetmektedir. Burada söz konusu olan kavramsal bir anlayıştır. Eucken'e göre adalet insani bir kavramdır ve sosyal adalet ise toplumun bir karakteristiği olmalıdır. Hayek bunu kabul etmez. Ona göre adalet toplumsal ardıldır ve piyasada aranmalıdır. Asgari ücret ise tekrardan kabul görür ve sadece büyük toplumlar (kentli toplum) için uygun görülür, çünkü küçük grupların niteliği burada kaybolmuştur. 1960 yılında ortaya koyduğu liberal ütopyada ise, onun için "devletin monopollerle uğraşmasından ziyade, onun monopollere hiç destek vermemiş" olmasını yeğlediğini belirtmiştir (Hayek, 1963/67: 51-52).

Hayek'in bu geç talepleri, esas itibarla söz konusu aktörlere bu yolun kapatılmış olmasına dayandırmaktadır. Ona göre piyasaya yeni katılan aktörler, fiyatların inmesine neden olur. Ayrıca bu şekilde özel mülkiyet prensibine de dokunulmamış olunmaktadır. Zira aktörler istedikleri fiyatı talep edebilecektir. Hayek bu noktada devletin, işletmelerin büyüklüğüne göre hareket etmesini tasvip etmez. Ama egemenlik problemini de göz ardı etmez. Hayek burada tanımsal bir farklılığa gitmektedir. Egemenliği, kaynak üzerinde egemenlik ile diğer insanların davranışları üzerinde egemenlik olarak ikiye ayırmaktadır. Her ikisinin mutlak anlamda birleşik olmasının zorunlu olmadığını varsaydığı ve sadece ikinci ihtimali tehlikeli addettiği için büyüklükten çok yaptırım olanağının insanların davranışı üzerinde etkili olduğunu öngörmektedir. Gerçi büyük işletmelerin devletin iradesinin şekillenmesinde rol oynadığını da görür, ama bu tehlikenin büyükçe grupların koalisyon içerisine girdiklerinde önemli olduğunu belirtir. Hayek bilgi noksanlığı gerekçesiyle bir kurumsal monopol kurulunun oluşmasını reddeder. Ona göre hiçbir resmi kurum, var olmayan şartlar altında bir işletmenin olası davranışını, tahmin edemez. Yine aynı dayanağı kullanarak fiyat belirlenmesine karşı çıkmaktadır. Ayrıca politik anlamda, bu türden bir devlet kurumunun sık sık devlet tarafından korunan bir monopol gibi hareket etmeye meyledeceğini belirtmektedir. Monopollerin önüne geçmek için, istisnasız yasak uygulamasını savunmaktadır. Hayek burada Eucken'in yapısal ilkelerine benzer şekilde, bunun anlaşma özgürlüğüne bir aykırılık olmadığını vurgular, çünkü başkalarının antlaşma özgürlüğünün bu şekilde monopollerden korunduğunu ileri sürmektedir (Hayek, 1967: 62-64; Hayek, 1978b: 85-86).

Eğer Eucken ve Hayek vergi politikası konusunda kıyaslanırsa, farklı görüşlere sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Hayek gelir vergisinde aşamalı bir artışı reddederken, Eucken bunu savunmuştur. Hayek'e göre aşamalı gelir vergisi uygulaması uzun dönemde özgürlükçü iktisadî düzenle bir arada olmamalıdır. Onun için aşamalı bir gelir vergisi oranı ancak, tüm gelir seviyelerinden alınan doğrudan ve dolaylı alınan vergiler, gelire oranı eşit olduğu zaman mantıklıdır. Artan oranlı vergileme yöntemini ise ekonomik etkilerden daha çok toplum içinde genellikle çalışan ve başarılı, gelir düzeyleri yüksek kişileri kayırmasından ve genel hukuk kurallarına uymamasından dolayı reddetmektedir (Hayek, 1991: 416).

Toplum içerisindeki düşük gelir grupları yüksek gelir gruplarına göre gelirlerinin daha büyük bir kısmını tüketime harcadıkları için ve bu şekilde gelirlerinin daha büyük bir kısmı dolaylı

vergi olarak katma değer vergisine gittiği için, Hayek'e göre gelir vergisinin aşamalı olması haklı görünebilir. Hayek bununla birlikte aşamalı vergi oranlarıyla, gelir dağılımını düzeltme argümanını reddetmektedir. Hayek'e göre devlet faaliyeti, eğer adaletli olacaksa temel ilkeler etrafında şekillenmelidir. Eucken'de durum ise bütünüyle farklıdır. Eucken rekabet düzeninin kendi içerisinde eksikliklerinin olduğunu kabul eder, ama yine de bu düzenin plan ekonomisine göre yine avantajlı olduğunu belirtmektedir. Gelir dağılımı eşitsizliği sonucunda, düşük gelirli hanelerin tüketim malına olan ihtiyacı devam ederken lüks tüketim malları üretilir. Dolayısıyla rekabet düzeniyle şekillenen gelir dağılımını düzeltmek gerekmektedir.(Eucken, 1952: 300). Bununla birlikte Eucken tam zamanlı çalışma ve tasarrufu engellemeye çalışan ve parayı tüketime yönlendirmeye uğraşan vergi sistemine karşı çıkmıştır. Buna İngiltere ve ABD örnek gösterilebilir. Çünkü ona göre bu durum yatırımı kısıtlamaktadır.

6. SONUÇ

Eucken özgürlüğü etkin ve verimli fonksiyon kabiliyetine sahip uygun bir düzen içerisinde değerlendirmektedir. Eucken'ın düzeni, iktisadi çerçeveyi belirleyen kural ve normlar bütünü olarak tanımlamaktadır. Bu düzenin bir yönünü özgürlük diğer yönünü sorumluluk kavramı oluşturmaktadır. Düzen ise kendiliğinden değil yasal çerçeve doğrultusunda oluşturulmalıdır. İktisadi dengesizliklerin giderilmesinde devlete aktif bir rol yüklemektedir. Ancak bu durum yerel bazda ve kurala bağlı politikalara ile çözülmesini önermektedir. Eucken da rekabet düzeninin vazgeçemeyeceği ilke, tekeli oluşumları önlemektir. Ancak ona göre devlet monopollerini önleyebilecek güçte değildir. Bu noktada tekeli gözlem dairesinin kurulmasını talep etmektedir. Bu doğrultuda "kuvvetli devlet" anlayışını savunmaktadır. Kuvvetli devletten kasıt totaliter bir rejim değildir.

Hayek orta yaş döneminde (Hayek II) Eucken gibi devlete düzen çerçevesini belirleyen bir fonksiyon yüklemiştir. Her ikisinde de devlet ekonomik faaliyeti etkilemeli ama süreci kendisi yönetmemelidir. Hayek bahçıvan olarak devlet tanımlamasını kullanmıştır. Bu kavram kural koyan devlet ile kural koymayan devleti birbirine bağlayan bir yapıyı ifade etmektedir. Toplumsal gelişimi kontrol altında tutmayan ancak toplumsal gelişimin ivme kazanması sağlayan bir mekanizmadır. Hayek'in devleti bahçıvan olarak değerlendirmesi Eucken'in tanımladığı devlet rolüyle de örtüşmektedir. Hayek de güç ve bilgi özgürlük kavramını tanımlamaktadır. Eucken ise gücü özgürlüğü engelleyen bir unsur olarak görmektedir. Eucken iktisadi kararların anayasal çerçevede oluşturulması gerektiğini savunmaktadır. . Bu durum Hayek'in görüşleri ile de paralellik arz etmektedir. Nitekim Hayek için iktisadi özgürlük hukuk kuralları içinde özgürlük ifade etmektedir.

Her iki düşünürün iktisadi düzen tasavvurunun belirgin benzerliği devlet anlayışının minimal devlet anlayışıyla uyumlu olmadığıdır. Devlete düzen idealinin tesisinde aktif bir rol biçmişlerdir. Devlet müdahalesinin hangi durumlarda meşru olduğuna dair ilkeler belirlemişlerdir. Pragmatik iktisat politikaları reddederek, bu politikaların özgürlükçü iktisadi düzen için bir tehdit oluşturduğunu belirtmişlerdir. Rekabet düzeni her iki düşünürün görüşlerinde başat rol oynamaktadır. Eucken monopollerini güçsüzleştirmeye yönelik tedbirleri savunurken, Hayek ise bu sorunun durağan bilginin kullanılmasyla giderilebileceğini savunmaktadır. Eucken ve Hayek için güç yoğunlaşması önem arz etmektedir. Eucken için bu durum egemenliğin doğrudan bir yerde toplanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Hayek ise iş ve bilgi bölüşümünde bağımlı aktör sayısının artmasını tehdit olarak görmektedir. Devlet gücünün buna karşı kullanılmasını da aynı doğrultuda tehlikeli görmektedir. Bu doğrultuda Sosyalizme ve Keynesyen politikalara da karşı çıkmışlardır.

Para konusunda ise her iki düşünür de eksikliklerine rağmen altın standardını savunmakta, Graham planı doğrultusunda mal rezerv kurunu onaylamaktadırlar. Eucken için kur politikasında, devletin ve özel sektörün birlikte para üretmesi ile oluşan dağılık yetkilerin nasıl sınırlandırılacağı önem arz etmektedir. Bu doğrultu da Merkez bankası tekelindeki para basımının rekabete açılması gerektiğini savunmaktadır. Eucken döviz politikası için bir tüzük oluşturulmasını ve bu tüzüğün belirlediği çerçeve doğrultusunda dövize müdahale edilmemesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda bu tüzük ile ilgili bir dizi olasılığı da tartışmaya açmıştır. Bu olasılıklar ise %100 rezerv sistemi, altın standardı, mala dayalı rezerv kurudur. Hayek ise son aşamasında merkez bankalarının monopol olması gerekliliği konusundan vazgeçmiştir. Hayek'in rekabet anlayışında yeni bilgi üreten piyasa süreci önem kazanmaktadır. Bu durum paranın ulusal niteliğinin ortadan kaldırılmasında da geçerli olmaktadır. Hayek'in 1970 yıllara kadar kurala bağlı para politikasına karşı çıkmış, fiyat istikrarı ile çelişmemek kaydıyla duruma göre para politikalarını da savunmuştur.

Sosyal adalet konusunda ise, Hayek; sosyal adaletin aslında talihsiz insanlara yönelik masum bir iyi niyet ifadesi değil, özel gruplardan gelen imtiyazlı bir durum olduğunu ifade etmektedir. Hayek ise bu durumun vahametini, sosyal adaletin aslında gerçek adaletin zıddı olduğunu göstererek ispatlamaya çalışmıştır. Eucken ise sosyal adaleti iktisadi düzen çerçevesinde düzenlemeye çalışmıştır.

Hayek, Avusturya Okulunun dördüncü kuşak temsilcisi olmasına rağmen orta yaş döneminde Freiburg Okulunun görüşleri ile benzer görüşler ileri sürmüştür. Benzerliklerin çıkış noktaları farklı olsa da aynı sonuçlara ulaşmışlardır. Sonuç olarak bu durum Hayek'in Freiburg Okulu mensubu olduğu yönünde değerlendirilebilmesine olanak sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- ANDEREGG, Ralph (2007): Grundzüge der Geldtheorie und Geldpolitik, R. Odenbourg München, Wien.
- BECKMANN, Martin (1955): Review: Grundsätze der Wirtschaftspolitik by Walter Eucken, in: *Econometrica*, Vol. 23/2.
- BLUMLE, Gerold; Goldschmidt, Nils (2003): Walter Eucken und das Ordoliberalere Programm.
- BLUM, Reinhard (1969): Soziale Marktwirtschaft. Wirtschaftspolitik zwischen Neoliberalismus und Ordoliberalismus, Tübingen.
- BUTLER, Eamon (1996): Hayek: Çağımız İktisat ve Siyaset Felsefesine Katkı, Çeviren, Y. Ziya Çelikkaya, Ankara, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları.
- EUCKEN, Walter (1923): Kritische Betrachtungen zum deutschen Geldproblem, Jena
- EUCKEN, Walter (1928/29): Referat, "Kredit und Konjunktur", in: Boese, Franz (Hrsg.): Verhandlungen des Vereins für Socialpolitik in Zürich 1928, München u.a.
- EUCKEN, Walter (1948): Die soziale Frage. Salin, Edgar; Weber, Alfred: Synopsis, Festgabe für Alfred Weber, Heidelberg.
- EUCKEN, Walter (1932a): Staatliche Strukturwandlungen und die Krisis des Kapitalismus, in: *Weltwirtschaftliches Archiv*, Band 36/2.
- EUCKEN, Walter (1932b): Krisen und Autarkie, in: Deutscher Bund für freie Wirtschaftspolitik (Hrsg.): Autarkie. Fünf Vorträge, Berlin.
- EUCKEN, Walter (1934/54): Kapitaltheoretische Untersuchungen, 2. Auflage, Tübingen u.a.

- EUCKEN, Walter (1940/89): Die Grundlagen der Nationalökonomie, 9. Auflage, Berlin u.a.
- EUCKEN, Walter (1941/42): Wettbewerb als Grundprinzip der Wirtschaftsverfassung (Vortrag am 3. November 1941 vor der Arbeitsgemeinschaft "Preispolitik" der Akademie für deutsches Recht), in: Schmölders, Günter (Hrsg.): Der Wettbewerb als Mittel volkswirtschaftlicher Leistungssteigerung und Leistungsauslese, Berlin.
- EUCKEN, Walter (1938): Die Überwindung des Historismus, in: Schmollers Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reiche, Band 62/2.
- EUCKEN, Walter (1938/05): Nationalökonomie wozu?, 5. Auflage, Stuttgart.
- EUCKEN, Walter: Die Grundlagen der Nationalökonomie. Jena 1940.
- EUCKEN, Walter (1948a): Das ordnungspolitische Problem, in: ORDO, Band 1.
- EUCKEN, Walter (1948b): Obituary: Heinrich von Stackelberg (1905-1946), in: The Economic Journal, Vol. 58: 229.
- EUCKEN, Walter (1948d): Die soziale Frage, in: Salin, Edgar (Hrsg.): Synopsis - Festgabe für Alfred Weber, Heidelberg.
- EUCKEN, Walter(1949): Die Wettbewerbsordnung und ihre Verwirklichung, in: Ordo, Band 2.
- EUCKEN, Walter (1952/04): Grundsätze der Wirtschaftspolitik, 7. Auflage, Tübingen
- EUCKEN, Walter (1952): Grundsätze der Wirtschaftspolitik. In: Salin, Edgar / Spiethoff, Arthur, Hand- und Lehrbücher aus dem Gebiet der Sozialwissenschaften. Bern
- EUCKEN, Walter: Grundsätze der Wirtschaftspolitik, Tübingen 1990.
- GEUE, Heiko (1998): Sind ordnungspolitische Reformanstrengungen mit Hayeks Evolutionismus vereinbar?, in: Ordo, Band 49.
- GOLDSCHMIDT, N./ Wohlgemuth, M. (2008): Entstehung und Vermächtnis der Freiburger Tradition der Ordnungsökonomik, in: Dies. (Hrsg.): Grundtexte zur Freiburger Tradition der Ordnungsökonomik, Tübingen: Mohr Siebeck.
- HAYEK, Friedrich August von (1928a): Das intertemporale Gleichgewicht der Preise und die Bewegungen des „Geldwertes“, in: Weltwirtschaftliches Archiv, Band 28/1, S. 33-76.
- HAYEK, Friedrich August von (1933a): The Trend of Economic Thinking (Antrittsvorlesung am 1. März 1933 an der London School of Economics), in: *Economica*, Vol. 40, S. 121-137.
- HAYEK, Friedrich August von (1933b): Beitrag zur Festschrift, in: Clausing, Gustav (Hrsg.): Der Stand und die nächste Zukunft der Konjunkturforschung, München, S. 110-117.
- HAYEK, Friedrich August von (Hrsg.) (1935): *Collectivist Economic Planning*, London.
- HAYEK, Friedrich August von (1935a): The Nature and the History of the Problem, in: *Collectivist Economic Planning*, London.
- HAYEK, Friedrich August von (1935b): The Present State of the Debate, in: *Collectivist Economic Planning*, London.
- HAYEK, Friedrich August von (1944/94): *The Road to Serfdom*, Jubiläumsauflage, Chicago.
- HAYEK, Friedrich August von (1945): The Use of Knowledge in Society, in: *The American Economic Review*, Vol. 35/4.

- HAYEK, Friedrich August von (1945/48): Individualism: True and False (Vortrag am 17. Dezember 1945 am University College, Dublin), in: Individualism and Economic Order, Chicago u.a.
- HAYEK, Friedrich August von (1947/48): "Free" Enterprise and Competitive Order (Vortrag am 1. April 1947 bei der Gründungsversammlung der Mont Pèlerin Society), in: Individualism and Economic Order, Chicago u.a.
- HAYEK, Friedrich August von (1946/48): The Meaning of Competition (Vortrag am 20. Mai 1946 an der Princeton University), in: Individualism and Economic Order, Chicago u.a., S. 92-106.
- HAYEK, Friedrich August von (1960/78): The Constitution of Liberty, 2. Auflage, Chicago u.a.
- HAYEK, Friedrich August von (1962/69): Wirtschaft, Wissenschaft und Politik (Antrittsvorlesung am 18. Juni 1962 an der Albert-Ludwigs-Universität Freiburg), in: Freiburger Studien, Tübingen.
- HAYEK, Friedrich August von (1963/67a): Rules, Perception and Intelligibility, in: Studies in Philosophy, Politics and Economics, London.
- HAYEK, Friedrich August von (1963/67b): The Legal and Political Philosophy of David Hume (Vortrag am 18. Juli 1963 an der Universität Freiburg), in: Studies in Philosophy, Politics and Economics, London.
- HAYEK, Friedrich August von (1963/69a): Artender Ordnung, in: Freiburger Studien, Tübingen.
- HAYEK, Friedrich August von (1963/69b): Recht, Gesetz und Wirtschaftsfreiheit (Vortrag am 22. April).
- HAYEK, F. A. (1967/2003): Rechtsordnung und Handelsordnung, in: Ders.: Rechtsordnung und Handelsordnung, Tübingen: Mohr Siebeck.
- HAYEK, Der Wettbewerb als Entdeckungsverfahren, 1968.
- HAYEK, Friedrich August von (1973/83): Law, Legislation and Liberty, Volume 1: Rules and Order, 2. Auflage, Chicago u.a.
- HAYEK, Die Entnationalisierung des Geldes..., Tübingen 1977.
- HAYEK, Friedrich August von (1977/79): Toward a Free Market Monetary System (Vortrag am 10. November 1977 vor der Gold and Monetary Conference in New Orleans), in: The Journal of Libertarian Studies, Vol. 3/1.
- HAYEK, Friedrich August von (1979): Wissenschaft und Sozialismus (Festvortrag am 6. Februar 1979 an der Universität Freiburg anlässlich des 25-jährigen Bestehens des Walter Eucken Instituts), Walter Eucken Institut: Vorträge und Aufsätze 71, Tübingen.
- HAYEK, Friedrich August von (1991) Die Verfassung der Freiheit.
- HAYEK, Friedrich August von (1994): Hayek on Hayek. An Autobiographical Dialogue, Supplement to the Collected Works of F.A. Hayek, Chicago u.a.
- HAYEK, Friedrich August von (2003): Der Weg zur Knechtschaft.
- HOPPMANN, Erich: Walter Euckens Ordnungsökonomik – heute. 1991

- HUTCHISON, Terence W. (1979/81a): Walter Eucken and the German Social-Market Economy, in: *The Politics and Philosophy of Economics*, Oxford.
- LANGE-von Kulesa; Jürgen, Renner, Andreas (1998) *Die Soziale Marktwirtschaft Alfred Müller-Armacks und der Ordoliberalismus der Freiburger Schule – Zur Unvereinbarkeit zweier Staatsauffassungen*.
- PLICKERT, Philip (2008): *Wandlungen des Neoliberalismus. Eine Studie zur Entwicklung und Ausstrahlung der „Mont Pèlerin Society“*, Stuttgart.
- KIRCHGÄSSNER, Gebhard (1988): *Wirtschaftspolitik und Politiksystem: Zur Kritik der traditionellen Ordnungstheorie aus der Sicht der Neuen Politischen Ökonomie*, in: Cassel, Dieter / Bernd-Thomas Ramb / H. Jörg Thieme (Hrsg.): *Ordnungspolitik*, München.
- RATH, Corinna: *Staat, Gesellschaft und Wirtschaft bei Max Weber und bei Walter Eucken. Eine theorievergleichende Studie*. Egelsbach 1998.
- RENNER, Andreas (2002): *Jenseits von Kommunitarismus und Neoliberalismus – Eine Neuinterpretation der Sozialen Marktwirtschaft*.
- RIESE, Hajo (1972): *Ordnungsidee und Ordnungspolitik - Kritik einer wirtschaftspolitischen Konzeption*, in: *Kyklos*, Vol. 25/1.
- ROPKE, Wilhelm (1929): *Staatsinterventionismus*, in: *Handwörterbuch der Staatswissenschaften*, 4. Auflage, Ergänzungsband.
- STREIT, Manfred E. / Michael Wohlgemuth (1997): *The Market Economy and the State: Hayekian and Ordoliberal Conceptions*, Diskussionspapier 06-1997, Max-Planck-Institut für Ökonomik, Jena.
- SALLY, Razeen (1998): *Classical Liberalism and International Economic Order*, London u.a.
- PIES, Ingo (2001): *Eucken und von Hayek im Vergleich. Zur Aktualisierung der ordnungspolitischen Konzeption*, Tübingen.
- VANBERG, Viktor J. (2009): *Consumer Welfare, Total Welfare and Economic Freedom - On the Normative Foundations of Competition Policy*, Diskussionspapier 09/3, Walter Eucken Institut, Freiburg.
- VANBERG, Viktor: *Die normativen Grundlagen von Ordnungspolitik. – Ordo*, 48 (1997).
- VANBERG, Viktor: (2002): *Soziale Sicherheit, Müller-Armacks, „Soziale Irenik“ und die ordoliberalen Perspektive. - Hasse, Rolf, Quaas, Friedrun: Wirtschaftsordnung und Gesellschaftskonzept. Zur Integrationskraft der Sozialen Marktwirtschaft* Bern.
- VANBERG, Viktor J. (2003): *Friedrich A. Hayek und die Freiburger Schule*, in: *ORDO*, Band 54.
- VOLKERT, Jürgen: (1995): *Sozialpolitik und Wettbewerbsordnung: Die Bedeutung der wirtschafts- und sozialpolitischen Konzeption Walter Euckens für ein geordnetes sozialpolitisches System der Gegenwart. - ORDO* 46.